Hallituksen esitys julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 145/2022 vp)

Eläketurvakeskuksen lausunto

Katri Raatikainen, johtaja

11.11.2022

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Yhteenveto automaattista päätöksentekoa koskevista lainmuutosehdotuksista

- Hallintolakiin ehdotetut muutokset kannatettavia
- Tiedonhallintalakiin esitettyjä muutoksia ei tulisi hyväksyä esitetyssä muodossa
- Tiedonhallintalakiin esitetyt muutokset:
  - vaikeasti tulkittavia
  - liian yksityiskohtaisia
  - kalliita toimeenpanna
  - eivät tue lain tavoitteita (mm. asianosaisen oikeusturvan lisääminen)
  - vaikeuttavat hallituksen tehokkuus- ja digitalisaatiotavoitteiden edistämistä

ETK ehdottaa muutoksia tiedonhallintalakiin

1. Tiedonhallintalain käsittelysäännön määritelmää tulee täsmentää

- Käsittelysäännön määritelmä on epätarkka ja eroaa hallintolain ja tiedonhallintalain osalta. Eläketurvakeskus ehdottaa, että Tiedonhallintalain 2 § 16 kohta muutetaan muotoon, joka vastaa hallintolain perusteluita:
- ”Tässä laissa tarkoitetaan….*käsittelysäännöillä* luonnollisen henkilön ennalta laatimia automaattisen tietojenkäsittelyprosessin ohjaamiseen tarkoitettuja sääntöjä”

ETK ehdottaa muutoksia tiedonhallintalakiin

2. TiHL 28 c § 3 momenttia tulee yksinkertaistaa

- Tiedonhallintalain 28 § c 3 momentissa säädetään, että viranomaisen on varmistettava, että automatisoidusta toimintaprosessista tallennetaan vähintään tiedot sen osoittamiseksi, millä käsittelysäännöillä automatisoitu prosessi on edennyt. Käsittelysääntöjen tallentamisen sijaan viranomaisen tulisi pystyä osoittamaan, mihin käsittelysääntöihin päätös on perustunut.
- Ehdotetaan muutettavaksi muotoon: Viranomaisen on pystyttävä osoittamaan, mihin käsittelysääntöihin automaattisen prosessin kautta muodostunut päätös perustuu ja missä kohtaa luonnollinen henkilö on osallistunut toimintaprosessiin.

ETK ehdottaa muutoksia tiedonhallintalakiin

3. TiHL 28 c § 3 momenttia ei tulisi soveltaa jo käytössä oleviin automaattisiin prosesseihin ja siirtymäaikaa tulisi pidentää

- Siirtymäaika on liian lyhyt, eikä siinä ole riittävästi huomioitu jo käytössä olevia automaattisia prosesseja. 12 kuukauden siirtymäaika on täysin riittämätön ottaen huomioon kaikki tietojärjestelmät, joihin säädöstä tulisi soveltaa
- Eläketurvakeskus ehdottaa, että tiedonhallintalain 28 c § ei sovellettaisi ollenkaan jo käytössä oleviin prosesseihin ennen kuin siihen liittyvät tietojärjestelmät tulisivat muutoin uusittaviksi. Lisäksi siirtymäajan tulisi olla vähintään kolme vuotta lain voimaantulosta.

ETK ehdottaa muutoksia tiedonhallintalakiin

4. TiHL 28 j § ehdotetaan muutettavaksi

- TiHL 28 j § oikeuttaisi testaamiseen ja teknisten virheiden korjaamiseen liittyvien avustavien tehtävien antamisen ulkopuoliselle toimijalle, mikä on kannatettavaa.
  - tärkeää on, ettei tästä pykälästä tehdä myöhemmin tulkintaa, että pykälä rajoittaisi tietojärjestelmien kehittämisen ulkoistamista laajemmin.
- Virkavastuu toteutuu työeläkealalla jo nyt. Virkavastuu on tarpeettomasti ulotettu koskemaan myös IT-toimittajia. Virkavastuun laajentaminen avustaviin tehtäviin lisää työmääriä, kohottaa kustannuksia sekä vaikeuttaa julkista hallintotehtävää suorittavan yksityisen toimijan asemaa kilpailutuksissa ja toimittajayhteistyössä.
- Eläketurvakeskus ehdottaa, että 28 j § täsmennetään ja lyhennetään muotoon:

  Tehtävien antaminen yksityiselle ~~ja virkavastuu~~

  - Viranomainen voi antaa viranomaisen tehtäväksi 28 b §:ssä ja 28 c §:ssä säädettyihin ~~tarkoitettuun~~ testaamiseen ja ~~28 c §:ssä tarkoitettuun~~ teknisten virheiden korjaamiseen liittyvän avustavan tehtävän hoitamisen yksityiselle toimijalle, jolla on siihen riittävät tekniset edellytykset sekä riittävä osaaminen. ~~Tällaisia avustavia tehtäviä hoitavaan henkilöön sovelletaan virkamiehen rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä, viraltapanoseuraamusta lukuun ottamatta, hänen hoitaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.~~